

Br: 08-314/24-2057/2

30. april 2024.

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU PLANA GAZDOVANJA MRKIM MEDVJEDOM (*Ursus arctos* L.) U CRNOJ GORI

Na osnovu člana 15 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, broj: 41/18), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je 20. marta 2024. godine, uputilo Javni poziv građanima, naučnoj i stručnoj javnosti, državnim organima, nevladinim organizacijama, međunarodnim organizacijama i svim ostalim zainteresovanim subjektima, za učešće u javnoj raspravi o tekstu Nacrta Plana gazdovanja mrkim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Crnoj Gori (u daljem tekstu: Plan gazdovanja).

Vrijeme trajanja javne rasprave: Javna rasprava je trajala od 20. marta do 10. aprila 2024. godine.

Način sprovođenja javne rasprave: Zainteresovani subjekti svoje primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt Plana gazdovanja mogli su dostavljati na adresu: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede / Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvenu industriju - Direkcija za lovstvo, Rimski trg 46 Podgorica, kao i na mejl adresu: milos.jankovic@mpsv.gov.me.

Ovlašćeni predstavnik ministarstva koji je učestvovao u javnoj raspravi: Miloš Janković - načelnik Direkcije za lovstvo u Direktoratu za šumarstvo, lovstvo i drvenu industriju.

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi:

U toku trajanja javne rasprave, dostavljene su primjedbe, predlozi i sugestije (u pisanom ili elektronskom obliku), od četiri pravna odnosno fizička lica, i to:

- NVO „Udruženje pčelara Podgorice“ - Podgorica, Ul. Rista Dragičevića 24; kontakt osoba Spaso Popović, 067/207-104, spasop@t-com.me;
- Savez pčelarskih organizacija Crne Gore, Predsjednik, Radule Miljanić;
- Mr Bojana Badnjar, stručni saradnik za zaštitu sisara u Nacionalnom parku „Durmitor“;
- Pejić Ratko, NVO Proizvođači kolašinskog lisnatog sira.

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja, odnosno odgovorom obrađivača:

1. NVO „Udruženje pčelara Podgorice“ - Podgorica

❖ Primjedba/predlog/sugestija 1

U članu Nacrta 3.2. istaknuto je da je na osnovu Zakona, Članom 36 trajnom zabranom lova zaštićena je između ostalih: mečka (*Ursus arctos* L.) sa mečetom do dvije godine starosti. Ovim članom takođe je propisano da skraćivanje lovne sezone, odnosno lovnih dana može se uvesti, ako u lovištu nastane smanjenje brojnog stanja neke vrste lovostajem zaštićene divljači ispod prirodnog kapaciteta.

Izuzetno, Ministarstvo, na zahtjev korisnika lovišta i uz prethodno mišljenje ministarstva nadležnog za poslove zaštite životne sredine i Lovачkog saveza, može odobriti ulov određenog broja neke zaštićene vrste divljači koja se ne nalazi na CITES listi zaštićenih vrsta divljači u slučaju prekomjerne brojnosti, bolesti, reprodukcije u uzgajalištima, unošenja krupne vrste sisara, potrebe uzgojnog odstrijela, naučnog istraživanja i transporta pojedinih vrsta tih sisara i ptica unutar lovišta, s tim da se tim ulovom, osim u slučaju bolesti, ne smije ugroziti brojno stanje te vrste sisara, odnosno ptica predviđeno lovnom osnovom.

Odobrenjem se određuje vrijeme i način lova, kao i drugi bliži uslovi za lov.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1:

Smatramo kao Udruženje pčelara Podgorice da ovaj član Zakona treba preformulisati da glasi „I uz Predlog Udruženja pčelara, a u usljed nanošenja štete na pčelinjacima, pod hitno treba oraganizovati odstrijel“. Ili to uvrstiti u član 37 Zakona.

Naime, imamo veliki broj primjera u posljednjih nekoliko godina da medvjedi, zbog prenamnoženosti, pričinjavaju velike štete na pčelinjacima po cijeloj Crnoj Gori. Kao i da zbog Zakonske, komplikovane regulative pčelari, tj vlasnici pčelinjaka, ne mogu ostvariti adekvatnu nadoknadu štete, a u sljedećim primjedbama ćemo dati obrazloženje.

Odgovor obrađivača: Primjedba se ne prihvata.

Obrazloženje:

Navedena primjedba je citiranje odredbe važećeg Zakona o divljači i lovstvu i kao takva je samo prenesena u Nacrt Plana gazdovanja, kojim nije moguće mijenjati odredbu bilo kojeg zakonskog propisa, pa tako i Zakona o divljači i lovstvu.

Plan gazdovanja će podložan periodičnoj reviziji, pa kada se u bitnom izmjene okolnosti koji je tiču predmetne problematike (bitnih izmjena propisa, dobijanje novih podataka i sl.), pristupiće se njegovoj reviziji.

❖ Primjedba/predlog/sugestija 2:

Pravilnik o mjerama za sprečavanje štete i načinu i postupku za ostvarivanje štete od divljači („Službeni list CG“, broj 70/09), bliže su propisane mjere za sprečavanje štete od divljači koje su dužna da preduzmu pravna lica kojima je lovište dato na korišćenje (u daljem tekstu: korisnik lovišta) i vlasnici odnosno korisnici stoke i zemljišta na kojima se prostire lovište ili koja su u blizini lovišta (u daljem tekstu: vlasnici, odnosno korisnici stoke i zemljišta) kao i način i postupak za ostvarivanje naknade štete od divljači. Pravilnikom je propisano da u lovištima gdje ima medvjeda, vukova i šakala, stoka se može puštati na ispašu samo u pratnji čobana i da se stoka noću zatvara u štale, sa izuzetkom da se može zatvarati u otvorenim ograđenim prostorima - torovima, uz nadzor i stalno prisustvo čobana i sa vezanim psom čuvarom.

Takođe je propisano da u lovištima gdje ima medvjeda, pčelinjaci moraju biti ograđeni, pod stalnim nadzorom vlasnika - čuvara i sa obavezno vezanim psom čuvarom u pčelinjaku.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2:

Smatramo da ovaj Pravilnik treba izmijeniti, jer je neshvatljivo da pčelinjak mora imati čuvara i psa čuvara jer naši pčelari sele pčele na područja i lokalite gdje nema aktivno živog stanovništva, a Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede preko Agrobudžeta regresira nabavku

električnih čobanica. Smatramo, da ovaj Pravilnik treba izmijeniti u dijelu nadoknade štete na pčelinjacima u dijelu „ako nije obezbijeđen električnom čobanicom“ ili „adekvatnom ogradom (opisati šta je adekvatna ograda u samom Pravilniku)“!

Jer kada su u pitanju pčelinjaci, koji su uglavnom seleći, a ne mogu se svrstati pod nazivom „stoka“ ne mogu biti vlasnici - čuvari i psi čuvari, jer pčelinjaci nijesu pod stalnim nadzorom, kao živa stoka, jer to nije kao ostala grana stočarstva gdje mora biti prisutan čobanin, tj vlasnik, zbog svakodnevne ishrane, pojenja, muže, itd, tj da moraju biti po stalnim nadzorom. Takođe, želimo da vas informišemo da pčelinjaci ne moraju da se obilaze svakodnevno, već je to procjena samog pčelara, da po potrebi obilazi pčelinjak.

Kao i da se iznos štete obračuna po tržišnoj vrijednosti i izgubljenoj dobiti koju bi ustanovila Komisija formirana od strane Ministarstva poljoprivrede, a na osnovu zapisnika Opštinske komisije i veterinara nadležnog za tu Opštinu.

Odgovor obrađivača: Primjedba se ne prihvata.

Obrazloženje:

Navedena primjedba navodi određene odredbe važećeg Pravilnika o mjerama za sprečavanje štete i načinu i postupku za ostvarivanje štete od divljači, koje su kao takve samo prenesene u Plan gazdovanja, kojim nije moguće mijenjati odredbu bilo kojeg zakonskog propisa, pa tako i pomenutog pravilnika.

Kao što smo već i naveli, Plan gazdovanja je podložan periodičnoj reviziji, pa kada se u bitnom izmjene okolnosti koji je tiču predmetne problematike (bitnih izmjena propisa, dobijanje novih podataka i sl.), pristupiće se njegovoj reviziji.

Primjedba se može uzeti u obzir prilikom eventualnih izmjena i dopuna Pravilnika o mjerama za sprečavanje štete i načinu i postupku za ostvarivanje štete od divljači.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 3:**

PODACI O ŠTETAMA OD MRKOG MEDVJEDA U LOVIŠTIMA CRNE GORE U PROTEKLIM PERIODU

U proteklom periodu, kako od strane korisnika lovišta, tako i od strane stanovništva iz ruralnih područja, prevashodno poljoprivrednika i vlasnika pčelinjaka, dobijani su podaci kako o prisutnosti mrkog medvjeda, tako i o štetama koje je pričinio.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3:

Bez obzira što je po vašoj procjeni procenat štete na pčelinjacima **iznosi 62% (pogotovo u 2022 i 2023 godini)**, smatramo da je ovaj procenat veći, jer držaoci pčela u velikom broju nijesu prijavljivali štetu, iz razloga što nijesu mogli dobiti adekvatnu nadoknadu.

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata.

Obrazloženje:

U Planu gazdovanja je naveden izvor podataka o štetama od mrkog medvjeda i samo takvi podaci su mogli biti obrađeni. U ovom poglavlju biće dodata konstatacija da postoje saznanja da pojedine štete koje je pričinio mrki medvjed nijesu ni prijavljene.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 4:**

Mjere koje može predložiti član interventnog tima (IT), smatramo da treba dodati kontakt osobu u Savezu pčelarskih organizacija Crne Gore, koja će zajedno sa IT sprovesti određene mjere.

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata

Obrazloženje:

Interventni tim (IT) može biti dopunjen i sa članom koju predloži Savez pčelarskih organizacija Crne Gore, a prilikom izrade Protokola o radu, koji je u izradi, planiraće se i način funkcionisanja samog IT, tako da će biti razmotrena i ta opcija.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 5:**

Pravilnik o mjerama za sprječavanje štete i načinu i postupku za ostvarivanje nakanade štete od divljači („Službeni list CG“, broj 70/09), treba upodobiti sa stvarnim stanjem na terenu, problemima sa kojima se susreću vlasnici pčela, pa iz tog razloga smatramo da treba u konsultaciji sa predstavnikom Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore, uraditi izmjene i dopune navedenog Pravilnika.

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata.

Obrazloženje:

Navedena primjedba se odnosi isključivo na predlog da se izvrše izmjene i dopune Pravilnika o mjerama za sprečavanje štete i načinu i postupku za ostvarivanje štete od divljači.

Savjet može dostaviti predlog nadležnom ministarstvu da razmotri mogućnost izmjena i dopuna predmetnog pravilnika, uz napomenu da izvrši konsultacije sa Savezom pčelarskih organizacija Crne Gore i to pitanje će biti razmatrano na prvoj narednoj sjednici Savjeta.

2. Savez pčelarskih organizacija Crne Gore

❖ **Primjedba/predlog/sugestija**

U potpunosti podržavamo primjedbe, predloge i sugestije na Plan gazdovanja mrkim medvjedom u Crnoj Gori (nacrt)

Slobodni smo zaključiti da nacrtom plana gazdovanja mrkim medvjedom u Crnoj Gori, favorizujete zaštitu mrkog medvjeda u odnosu na sektor pčelarstva. Po vašem predlogu realno 1/3 prostora naše države bilo bi nepristupačno pčelama, odnosno pčelarima. To je neprihvatljivo, još ako sagledamo koji su to značajni resursi za pčelarstvo i plus oprašivanje i održivost biodiverziteta.

Stvarno neprihvatljivo!

Odgovor obrađivača: Primjedba se ne prihvata.

Obrazloženje:

Na navedene primjedbe, predloge i sugestije su odgovori već dati.

Ne može se prihvatiti konstatacija da je prema postojećem predlogu 1/3 prostora naše države bilo bi nepristupačno pčelama, odnosno pčelarima. Pčelinjaci moraju biti ograđeni, a kao najvažnija mjera zaštite pčelinjaka predlaže se ograđivanje istih električnim ogradama, kao mjera koja se pokazala veoma efikasnom u zemljama u okruženju.

3. Mr Bojana Badnjar

❖ Primjedba/predlog/sugestija 1.

U dijelu 10. Podaci o stanju populacije mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) u Nacionalnom parku Durmitor

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1.

Podaci o stanju populacije mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) navedeni u Planu upravljanja mrkim medvjedom (*Ursus arctos*, L) u Crnoj Gori a tiču se brojnog stanja u Nacionalnom parku Durmitor su iz 2013. godine, tj. stari su 11 godina. Na teritoriji ovog parka tokom poslednjih godina sprovodi se monitoring ove vrste i registrovano je oko 30 jedinki mrkog medvjeda.

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata.

Obrazloženje:

Neosporavamo trend rasta populacije. To je konstatovano u nacrtu Plana gazdovanja. Ipak, zbog nedovoljnog broja naučnih podataka oslanjali smo se na stručne radove iz 2013. godine. Oni su se bazirali na čvrstim dokazima prisustva medvjeda dokumentovanim kroz opsežne izvještaje. Kako medvjed koristi šire teritorije od zaštićenih područja u izvještajima se naglašava minimalan broj jedinki koje koriste površinu nacionalnih parkova. Stoga, ne možemo uvrstiti konstataciju o brojnosti jer nije precizno navđeno kojim metodama i tokom kojeg perioda se desio porast broja jedinki. Dodatno, nedavnim pilot genetičkim metodama je ustanovljeno prisustvo 32 jedinke na čitavoj teritoriji sjevernog regiona, a oko NP „Durmitor“ samo 6, što se može vidjeti na sljedećem linku:

https://czzs.org/wp-content/uploads/2020/06/BH_and_MNG-BearGeneticsReport_2018.pdf

Na tako mali broj jedinki je naravno uticalo više faktora, od nepravilnog sakupljanja uzoraka do nepravilnog transporta, ali i da su svi uzorci uspjeli koji su sakupljeni u NP „Durmitor“, ne bi dosegli brojku od 30 jedinki. Dakle, neosporavamo pozitivan trend rasta populacije u NP „Durmitor“, ali bez sistematskog monitoringa ne možemo tvrditi tačnu abundancu.

❖ Primjedba/predlog/sugestija 2.

Podaci o telemetrijskom praćenju medvjeda na teritoriji Crne Gore

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2.

Prema dostupnim podacima, na teritoriji Crne Gore tokom 2017, 2020 i 2021 godine realizovano je hvatanje i telemetrijsko obilježavanje 4 jedinke mrkog medvjeda (Piva, Biogradska gora, Durmitor). U dokument bi bilo poželjno unijeti detaljne podatke o obilježenim jedinkama, lokalitetima na kom su uhvaćene i obilježene, rezultate, sudbinu jedinki, vremenski period „nošenja“ ogrlice, ako je ogrlica „spala“ da li je nađena i gdje... i sve druge podatke koji bi pokazali pozitivne i negativne strane ovog istraživanja.

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata.

Obrazloženje: Centar za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP) je u saradnji sa Veterinarskim fakultetom u Zagrebu, izvršio hvatanje i telemetrijsko označavanje 3 jedinke mrkog medvjeda u Crnoj Gori, i to: 2020. godine mužjaka Borka (CG002) u Parku prirode „Piva“ i 2022. godine ženke Goranke (CG003) i mužjaka Bata (CG004) u Nacionalnom parku „Durmitor“. Sakupljeni podaci su poslužili za definisanje veličine teritorije koju jedna jedinka mrkog medvjeda zauzima u svom staništu i kao takvi su inkorporirani kroz tekst Plana gazdovanja. Napominjemo, da je detaljan izvještaj sa svim informacijama koji se pominje u ovom pitanju, za sve tri jedinke, zvanično prosljedom Agenciji za zaštitu životne sredine i Javnom preduzeću „Nacionalni parkovi Crne Gore“ za jedinke CG002 i CG003.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 3.**

Genetska metoda utvrđivanja brojnosti mrkog medvjeda

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3.

S obzirom da je tokom 2017. i 2018. godine realizovano sakupljanje izmeta mrkog medvjeda u cilju genetskog utvrđivanja brojnosti ove vrste korisno bi bilo navesti ko je učestvovao u prikupljanju materijala, na kojim lokacijama, broj prikupljenih uzoraka, koliko podataka je dalo pozitivne a koliko negativne rezultate...

Odgovor obrađivača: Primjedba se djelimično prihvata.

Obrazloženje:

Kroz sami tekst Plana gazdovanja dati su konačni rezultati genetskog utvrđivanja veličine populacije mrkog medvjeda, spovedenog tokom 2017. godine, na području lovišta „Plužine“, čiji korisnik je Lovačko društvo „Bajo Pivljanin“ iz Plužina, kao i u toku 2018. godine na nacionalnom nivou. Posebni izvještaji vezani za istraživanje iz 2018. godine sačinjeni su za svaki nacionalni park i zvanično prosljedeni Javnom preduzeću „Nacionalni parkovi Crne Gore“. Više podataka o predmetnom istraživanju može se naći na sljedećem linku:

https://czzs.org/wpcontent/uploads/2020/06/BH_and_MNG-BearGeneticsReport2018.pdf

4. Pejić Ratko, NVO Proizvođači kolašinskog lisnatog sira

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 1.**

Zaista se radujem ovakvom jednom dokumentu. Urađen je besprekorno, nemam zaista nijednu primjedbu.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1.

Ono što zavrđuje moju pažnju jeste implementacija zakona u praksi. Štete od mrkog medvjeda se ne nadoknađuju na pravi način, tako da se lica koja trpe štetu od mrkog medvjeda odluče na neke druge mjere koje ne idu u prilog medvjedu.

Odgovor obrađivača: Nije potrebno određenje.

Obrazloženje:

Pitanje nadokande šteta od divljači je zakonski propisano. U slučaju izmjene propisa koji uređuju predmetnu materiju, iste bi se našle u Planu gazdovanja prilikom prve revizije dokumenta.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 2.**

Takav jedan slučaj smo imali prije par godina u mjestu Jabuka kada sam kao dio tima za monitoring i praćenje kretanja medvjeda zatekao mrtvu jedinku u matici rijeke Tare.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2.

Kao član tima za praćenje obavijestio sam predsjednika društva Sretena Pekovića i uočio niz neorganizovanosti službi. Od tada ja imam neki jasan stav da služba čuvanja lovišta svih vrsta i namjena mora biti u organizaciji nadležnih državnih ministarstava.

Odgovor obrađivača:

Donošenjem Protokola o radu Interventnog tima (IT), kojim će se kao što smo naveli urediti i način funkcionisanja, IT će postati operativan, pa samim tim će se izbjeći navedeni problemi na terenu.

❖ **Primjedba/predlog/sugestija 3.**

Lovočuvar mora biti obučeni profesionalac. Lovačke organizacije nemaju kapacitete da organizuju čuvanje lovišta na pravi način. Postoje samo rijetki primjeri.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3.

Nadam se da ću na centralnoj raspravi dati konkretnije objašnjenje.

Odgovor obrađivača:

Stručna kvalifikacija **Čuvar/Čuvarica lovišta - rezervata** usvojena je na Savjetu za kvalifikacije 2016. godine, nakon što su vršene aktivnosti na razvijanju istih, odnosno izradi standarda zanimanja, standarda stručne kvalifikacije, ispitnog kataloga i programa obrazovanja odraslih, nakon čega je usvojen i Javno važeći program obrazovanja za sticanje ove stručne kvalifikacije, na Savjetu za kvalifikacije u junu 2016. godine.

Takođe, u međuvremenu su data licenca za organizovanje odraslih za sticanje predmetne stručne kvalifikacije i saradnji sa Ispitnim centrom obezbijedeni licencirani predavači i ispitivači, čime su se stvorili svi zakonski uslovi za sticanje ove stručne kvalifikacije.

Inače, pozivom za javnu raspravu nije predviđeno održavanje centralne rasprave, već je omogućeno dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom obliku (putem elektronske i obične pošte).

Podgorica, 30.4.2024. godine

Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvenu industriju

